

משה חיים פלח

בענין אתרוג שוה לאילן ובגדר פטור הפקר מתרו"מ 1

בשיטת רש"י בדין לידה לאיברים..... 10

בענין נגיעה בכתבי הקודש באמצע הסעודה..... 12

בענין אתרוג שוה לאילן ובגדר פטור הפקר מתרו"מ

ובפשוטו נחלקו הראשונים בגדר דינא דשביעית פטורה מן המעשרות, האם יסוד הדין אינו אלא משום הפקר, וכן נראה מלשון רש"י שם הפקירה דשביעית פטר לה ממעשר, או דפירות השנה השביעית פטורין ממעשר אף בלא הפקר [ומדברי תוס' מצוהר לכאורה דאף בגוונא דלית זהו קדושת שביעית נמי פטורין מן המעשר, כיון דשנת המעשר דידיהו היא השנה השביעית].

ומדברי הרמז"ס משמע לכאורה דפטור שביעית ממעשרות אינו אלא מדין הפקר, וז"ל הרמז"ס (פ"ו ממחנות עניי"ה) שנת השמטה כולה הפקר ואין זה לא תרומה ולא מעשרות כלל לא ראשון ולא שני ולא מעשר עני

אתרוג שוה לאילן בשלשה דרכים ולירק דרך אחד שוה לאילן בערלה וברצעי וצביעית ולירק דרך אחד שצטעת לקיפתו עשורו דברי רבן גמליאל רבי אליעזר אומר שוה לאילן בכל דבר, ודנו האחרו' באתרוג שחנט צביעית ונלקט צביעית, דלר"ג דינו כפירות שיטית לענין שביעית ואינו הפקר אך דינו כפירות שביעית לענין מעשר, האם חייב צמטעות או לא, וצפטו נחלקו בזה הראשונים בר"ה (טו ה) דשיטת רש"י ודעמיה דכיון דאינו הפקר חייב צמטעות [אלא דאיכא מ"ד התם דפטור משום דיד הכל ממשמשין בן] אך מדברי תוס' שם נראה דאף אי אינו הפקר פטור ממעשרות, דפירות שנה שביעית פטורים ממעשרות אף אי אינו הפקר.

כ"ו ויעוין עוד צפיה"מ (פ"ד דידים מ"ג)
[ויעוין בחזו"א (שביעית ס"ז סק"ט)].

והנה רש"י (ר"כ ט) הביא דרשת
המכילתא ואכלו אציוני עמך
ויתרם תאכל חית השדה מה חיה אוכלת
ופטורה מן המעשר אף אדם פטור עכ"ל
ועמדו האחרו' דאמאי אילעריך כך
קרא, והא ילפ"י מקרא ד"וצא הלוי כי
אין לו חלק ונחלה עמך" ילא הפקר שידך
וידו שוין, וכבר עמדו צזה התוס'
צנדריס (מד ז) וכתבו דתרוויכו לריכי,
ויעוין באחרו'.

והנה כתב הרמב"ם (פ"ג מתרומות ה"ג)
וז"ל הפקיר קמה וזכה צה ועצר
והפריש ממנה תרומה ה"ז תרומה אצל
אם הפקיר שצלים וזכה צהן ועצר
והפריש מהן תרומה אינה תרומה וכן
כל המפריש מדצר שאינו חייב תרומה
אינה תרומה וכן צמעשרות עכ"ל,
ומצואר דצהפקיר וזכה צתלוש פטור
לגמרי ואף אם הפריש לא חייל, משא"כ
צהפקיר צמחוצר וחזר וזכה צמחוצר
נהי דלכתחילה פטור כדמשמע צפשוטו
מלשון הרמב"ם, מ"מ אם עצר והפריש
חלה ההפרשה, ומקור הדין מדצרי
הירושלמי, ומצואר התם החילוק משום
דמחוצר אם עצר והפריש לא חיילא

ההפרשה, אך גדר הדצרים לריך ציאור
צתרת, חדא עיקר הדצר דכיון דאיכא
פטור היאך חיילא ההפרשה, ועוד מאי
שנא צין מחוצר לתלוש, ומה צכך דאם
עצר והפריש חלה ההפרשה.

ובחידושי הגרנ"ט צסוגין כתב
דצתלוש חשיצ כאילו הפריש
משא"כ צמחוצר ל"ש לדון דהוי כאילו
הפריש ולהכי נהי דחל פטור מ"מ אם
עצר והפריש חלה ההפרשה, ול"צ.

עוד יש לעמוד דצצרי הרמב"ם שם
(ה"א) וכן ההפקר פטור מן
התרומה ומן המעשרות, ואפילו הפקירו
הגוי עכ"ל ולריך ציאור דמאי רצותא
איכא צהא דהפקירו הגוי [ויעוין
צירושלמי (פ"ד דפאה ה"ו) ואכמ"ל]
וצכמה כת"י הגירסא דצצרי הרמב"ם
"ואפילו הפקיר הכל" וגם צזה ל"צ מאי
קמ"ל [ויתכן דקמ"ל דאע"ג דליכא
הפרשת תרומה כלל].

עוד לריך ציאור צצצרי הרמב"ם שם,
דהנה ז"ל הרמב"ם שם (ה"ט) ואלו
פטורין מן התרומה ומן המעשרות
הלקט והשכחה והפאה והפרע
והעוללות אפילו העמיד מהן כרי כ"ו
(ה"י) וכן התצואה והזיתים שלא צביאו

זהם קיימים כמו שאתה רואה והלכה כחכמים עכ"ל, ויעוין ברמז"ם (פ"י ממעשר שני ה"י) שכתב וז"ל גוי שהרכיב חילן מאכל על גבי חילן סרק חייב בערלה, ויש לגוי נטע רבעי, שאם בא לנהוג במלוה זו הרי הוא קדש כנטע רבעי של ישראל עכ"ל [והוא כת"ק במתני' שם דגוי יש לו רבעי, אלא דבדברי הרמז"ם מבואר דאינו אלא אם ראה הגוי לנהוג בזה] ומשמע מלשונו דהוי קדש מדאורייתא כנטע רבעי של ישראל, אלא דאינו מתקדש ממילא אלא אם בא הגוי לנהוג במלוה זו [אולם לענין תרומה פסק הרמז"ם בחיבורו (פ"ד מתרומות ה"ו) דתרומת הגוי אינה אלא מדצריהם ומדאורייתא לא חיילא הואיל ואינו חייב, ובפשוטו פסק כר"ש ואכמ"ל].

ולפ"ז היה נראה דה"ה בלשו"פ אם בא הגוי לנהוג במלוה זו חייל עליהו דין לקט שכחה ופאה ועכ"פ לת"ק דר"ש^ה, וכן משמע קצת מלישנא בלשו"פ של גוי משמע דחיילי [ואי נימא

שליש פטורין מן התרומה ומן המעשרות כו' ולאחר מכן (ה"ה) חזר וכתב ברמז"ם וכן בהפקר פטור מן התרומה ומן המעשרות, ול"ז דאמאי הפסיק ברמז"ם בצמורה דתצואה וזיתים שלא הביאו שלישי צין פטור לקט שכחה ופאה לפטור הפקר, והא לכאורה חדא פטורה הוא.

עוד לריך ביאור דהנה כתב הרמז"ם (שם ה"י) הלקט והשכחה והפאה של גוי חייבין בתרומה ומעשרות אח"כ הפקיר והוא מתני' (פ"ד דפאה מ"ט) ובפשוטו היינו טעמא משום דלא חיילא הפרשת הגוי דלקט שכחה ופאה, אך יש לעיין דהא לקמן בריש פרק האיש מקדש מיייתי למתני' (פ"ג דתרומות מ"ט) תרומת הגוי מדמעת וחייבין עליה חומש ר"ש פוער, ומבואר דלת"ק חיילא הפרשת תרומה של הגוי, וז"ל הרמז"ם צפיה"מ שם אף על פי שאין הגוים חייבין במלוה, אם קיימו מהם משהו מקצלים עליהן מקצת שכר וזה מן הכללים אללינו והואיל ומקצלים עליהם שכר מעשיהם

^א **ואף** דמסבירא יש לחלק צין תרומה ללשו"פ, דבתרומה כיון דהפירות עבל ודין החפלא להתרם, אף גוי שאינו מחויב מזי לתרום ולקמן (מא ז) ממעטינן מקרא התורם את שאינו שלו, וצירושלמי (פ"ק דתרומות ה"ה) מיבעי ליה אי מזי לתרום הפקר, ויש מהאחרו' שציהרו דכיון דדין החפלא להתרם מסבירא לא צעינן בעלים וצעינן מיעוט לתרום את שאינו שלו אך כיון דחזינן דאף רבעי יש לנכרי, ומבואר בדברי הרמז"ם

לקרצנות] או לא ואת"ל יש יד ללדקה יש יד להפקר או לא מי אמרינן הפקר היינו לדקה או דילמא לדקה לעניים הפקר צין לעניים וצין לעשירים, והנה זה הפקר ליכא קרא, ומיצעי לן דילמא הוי ממש כלדקה או דילמא גרע כיון דהוי צין לעניים וצין לעשירים.

והנה הרמז"ס הביא כל דיני הפקר צספר הפלאה צהלכות נדרים וז"ל (פ"ג מנדרים ה"ד) בהפקר אף על פי שאינו נדר הרי הוא כמו נדר שאסור לו לחזור בו, ומה הוא בהפקר הוא שיאמר אדם נכסים אלו הפקר לכל כו' ומצואר להנ"ל בהפקר הוי כעין לדקה.

ומצתה נראה דכלל הפקר איכא נמי דך פטורא כעין לקט שכחה ופאה, כיון דנתקיים צו ענין הפקר דהוא כעין לדקה ומתנות עניים, ויעוין צרמז"ס הלכות נדרים שם (הע"ז) דהביא דינא דהפקר פטור מן המעשרות וז"צ לכאורה מה עניינו להלכות הפקר [וי"ל] אך להנ"ל מצואר דהוא מדיני בהפקר דהוא פוטר מן המעשרות.

דמידי דתלי בהפרשה לית ליה, הנה לקט ושכחה ודאי לא צעו הפרשה, ולענין פאה דנו האחרו' אי צעינן הפרשה או דסגי צעזיבה ואכמ"לן וצאמת איכא מ"ד צירושלמי (פ"ד דפאה ה"ו) דלמ"ד יש קנין לגוי להפקיע דחיוצ תרו"מ אינו אלא דרצנן אף לשו"פ של גוי פטורים, ואי לא חייל מידי ז"צ גדר דך דינא, ולכאורה משמע דצאמת חייל לשו"פ של הגוי, ואעפ"כ חייב צמעשרות, ול"צ טעמא דמילתא.

ונראה לדון צציאור דצרי הרמז"ס, דתרי פטורי הפקר איכא, דהנה מלינו (צ"ה יג צ וצ"ד) דמעשר ראשון שהקדימו צשצלים פטור מתרומה גדולה, ונראה דגדר דין דכיון דנתקיים צכך פירות דין מעשר, לא חייבה צהם תורה דין הפרשה נוסף, ונראה דעד"ז גדר פטור דלקט שכחה ופאה, דכיון דנתקיים צכן דין מתנות עניים, לא חייבה צכן תורה דין מתנות כהונה.

ומצתה נראה לדון דבהפקר איכא תרי פטורי, דהנה צנדרים (ז א) צעי יש יד ללדקה [דילפי' מדאיתקש

דאינו קדוש מאליו אלא אם צא הגוי לנהוג צמלוה זז, מסתברא דאף צלשו"פ אם צא לנהוג דין לשו"פ חייל עליהו דין לשו"פ.

דחזר ולקחו חייב המוכר ויעוין צמ"ח (מ' ש"ח) דאם הפריש הלוקח חיילא ההפרשה מדאורייתא ומשום דאינו חללא פטור בחובת הגזרלא אך לא הוי פטור בעלם הפירות, וכן משמע לכאורה צחידושי רבינו חיים הלוי (פ"ג ממעשה) דאינו הפקעה ופטור בעלם הפירות חללא רק חסרון חלות חייב ואם הפריש חיילא ההפרשה יעו"ש, וה"ג הכ פטור הפקר אינו חללא פטור גזרלא, ומה"ט חלה ההפרשה.

וכמו כן מלינו גבי מעשר ראשון שהקדימו בשבליים דפטור מתרומה גדולה, דיעוין בשון הרמב"ם (פ"ג מתרומות ה"ג) ישראל שהפריש מעשר ראשון כשהוא שבליים קודם שידוש ויפריש תרומה גדולה ונתנו ללוי, אין הלוי חייב להפריש ממנו תרומה גדולה אחר שידושונו חללא תרומת מעשר בלבד עכ"ל וכבר דקדקו [יעוין צמ"ח ארץ שם] מלשונו "אין הלוי חייב להפריש ממנו" דאינו חללא פטור גזרלא, אך אם הפריש חיילא ההפרשה, וכן דקדקו עוד מלשון הרמב"ם (פ"ו מתרומות ה"ח) כל האוכל תרומה בין בשוגג בין במזיד אינו משלם חללא מן החולין המתקנים שהוליאו מהן תרומות ומעשרות, ומשלמין מן הלקט ומן השכחה ומן

אולם מלבד זה איכא פטור הפקר משום דידך ויד הלוי שוין, והוא פטור ממש בעלם החפלא דחסרה סיבת החייב [משא"כ אידך פטור אינו חסרון בעלם סיבת החייב, חללא דכיון דנתקיים בהם דין נתינה אחר, אית בהו דין פטור חללא חייבה תורה את הגזרלא ליתן צ' מתנות].

ומצתה יש לבאר דברי הרמב"ם והירושלמי דבהפקיר וזכה צמחזר נהי דפטור לכתחילה אם הפריש חלה ההפרשה, ואילו בזכה בתלוש אף אם הפריש לא חיילא ההפרשה, דנראה דבהפקר צמחזר כיון דל"ש הפרשה, ה"ה דל"ש הכ פטור הפקר דחפלא, אך הכ פטורא דדומיא דלקט שכחה ופאה, דיסודו משום דכבר נתקיים צפירות דין הפרשה אחר, יש לומר דמהני לפטור אף צכה"ג, דהכ פטור יסודו פטור גזרלא, כיון דהגזרלא קיים צזה דין נתינה אחר [ושור' בתורת זרעים (פ"ק דפאה מ"ו) וצ"מ זכרון שמואל (במכתבים מכתב צ' עמוד ת"ד) עיקר היסוד דתרי פטורי איכא צדין הפקר יעו"ש].

ומצתה מצוחר היטב הא צדיעצד חלה ההפרשה, דהנה מלינו פטור לקות, ויעוין בתוס' צ"מ (פ"ח א)

חפלא [וכן לגירסא אפילו הפקיר הכל, י"ל דס"ד דכיון דיסוד הפטור משום דכזר נתקיים צזה דין מתנה דהפקר, כשם דהעושה כל שדכו תרומה ל"מ ה"ג ל"מ לפותר].

ומצתה מצוחר נמי הא דחילק הרמז"ס פטורא דלש"פ מפטורא דהפקר, דתרי פטורי ניכו [וש"ר צתורת זרעים (ריש פאה) דכתב עיקר היסוד דפטורא דלש"פ הוי פטור צפנ"ע ואינו משום הפקר יעו"ש].

והנה לשון הרמז"ס (פ"ג מתרומות ה"א – ה"ג) וכן בהפקר פטור מן התרומה ומן המעשרות, ואפילו הפקירו בגוי, אצל הזורע שדה הפקר חייב בתרומה ומעשרות, הפקיר קמה וזכה צה ועצר והפריש ממנה תרומה ה"ז תרומה, אצל אס הפקיר שצלים וזכה צהן ועצר והפריש מהן תרומה אינה תרומה עכ"ל ומקור הדין דהזורע שדה הפקר חייב צמעשרות מדצרי הירושלמי צמעשרות (פ"א ה"א).

והנה צפשוטו נקטי האחרו' דעעמא דמילתא משום דזכה צגידולים ע"י זריעתו ויעוין צחידושי רבינו חיים הלוי (פכ"א ממלוה ולוה) [ויש שנקטו דזכה

הפאה ומן ההפקר וממעשר ראשון שניטלה תרומתו אף על פי שיעדיין לא ניטלה תרומה גדולה שיש צו אס הקדים המעשר לתרומה עכ"ל ומשמע דעדיין לא ניטלה אף אס יפריש חיילא בהפרשה, וכן מלישנא ד"יש צו" ומכ"ד, ולמשנ"ת גדר הפטור אחד הוא, דכיון דקיים צזה הפרשה דמעשר ראשון, שוב ליכא צזה חיוצ הפרשה דתרומה גדולה, אף לא הוי פטור צחפלא, ולהכי אס הפריש חיילא בהפרשה.

ומצתה יש לצחר הא דלקט שכחה ופאה של גוי חייבים צתרומות ומעשרות אלא אס כן הפקיר, ונתצחר דלכאורה צאמת הוי לש"פ ואעפ"כ איכא חיוצ תר"מ, ולהכי"ל יש לומר דכיון דיסוד הפטור דלש"פ הוא משום דנתקיים צהס דין מתנות עניים, יש לומר דהיינו דוקא צישראל המחויב צזה, אף צגוי שאינו מחויב, אף דחייל צהו דין לש"פ לא מהני לפטור מתרומות.

ומצתה יש לצחר לשון הרמז"ס (צה"א) דהפקר פטור ואפילו הפקיר בגוי, דצאמת הכ פטור צצרה דאיכא צהפקר דומיא דלש"פ י"ל דליכא צגוי וכשם דלש"פ דגוי חייבים, אלא דאעפ"כ פטור משום דאית ציה פטור

ובירושלמי דפאה (פ"ב ה"א) שמענו
 שהוא פטור מן המעשרות
 דצרי הכל משום קנס שהפקר צ"ד
 הפקר דכתי' וכל אשר לא יצוא לשלשת
 הימים צעלת השרים והזקנים יחרס כל
 רכושו ומניין שהוא פטור מן המעשרות
 ר' יונתן צריה דר' ילחק צר אחא שמע
 לה מן הדא אין מעצרין את השנה לא
 בשביעית ולא צמולאי שביעית ואס
 עזרוה הרי זו מעוברת וחודש אחד
 שהוא מוסיף לא פטור ממעשרות היא
 כו' [ויעו"ש דחיי אמר ר' אצין אין מן
 הדא אין את ש"מ כלום שמור את חודש
 האציו שומרהו שיצוא צחידושן]
 ומצואר דס"ד דהפקר צית דין הפקר
 אינו פוטר ממעשר [וס"ד דצשמיעה
 מעוברת אין שמיעה דאורייתא נובגת
 אלא י"צ חדש] ויעוין צחזו"א (שביעית
 סי"ט סק"ד) דתמה דאמאי ס"ד דהפקר
 צית דין לא יפטור ממעשר ומאי שנא
 מהפקר ידידיה יעו"ש.

ונראה עפמשנ"ת דיסוד פטור הפקר
 צוכה צמחוצר אינו אלא ע"י
 מעשה בהפקר דומיא דלשו"פ, דלפ"ז
 צגר שמת כיון דלא נעשה צבך תצוה
 מעשה הפקר, ל"ש הך פטורא, ולהכי
 אס זכה צמחוצר חייב צמעשרות,
 משא"כ אס זכה צתלוש, דצזה חייל אידך

אף צשדה] חולם יעוין צקוצ"ש (צ"צ נד א,
 א"י רמא) דהוכיח מדצרי הרצ"ד
 צשטמ"ק שס דהזורע צשדה הפקר לא
 זכה צגידולין, ונתקשה מדצרי הרמז"ס
 הכא דהזורע שדה הפקר חייב צתרו"מ.

ועוד ל"צ לכאו' ליטנא דהרמז"ס
 "אצל הזורע שדה הפקר חייב"
 דמאי "אצל" כיון דטעמא משום דאינו
 הפקר, ועוד ל"צ דאי עיקר הרצותא
 דהזורע זוכה צגידולין, הו"ל לאשמועינן
 האי דינא צסדר נזיקין וצספר קנין, ומה
 עניינו למסכת מעשרות והלכות
 תרומות.

ובתוספתא (פ"ב דפאה ה"י) (גוי) [גר]
 שמת וצצזו ישראל נכסיו
 המחזיק צמחוצר לקרקע חייב צכל
 צתלוש מן הקרקע פטור מן הכל החזיק
 צקמה פטור מן הלקע ומן השכחה ומן
 הפאה וחייב צמעשרות, והראשונים
 טובא צציאור התוספתא, דאמאי
 המחזיק צמחוצר חייב צכל ולא מיפטור
 מטעם הפקר [ועוד דהחזיק צקמה
 דפטרין מלשו"פ ומחייבין צמעשרות
 והא איפכא אשכחנא צמפקיר כרמו
 ולשחר השכים וצצרו דחייב צלשו"פ
 ופטור מן המעשרות].

מעשה הפקר, אלא זורע שדה הפקר, ליכא הכ פטורא, ולהכי חייב צמעשרות.

ולפ"ז מבואר לשון הרמב"ם דאכל הזורע שדה הפקר חייב צמעשרות, והיינו דנהי דהפקר שהופקר פטור, אך הזורע שדה הפקר חייב אף דצחמת הפירות הפקר [ויל"ד].

ומעתה יש לדון דלזה אינצטריכו הנך תרי קראי, דיש לומר דמקרא ד"וצא הלוי" ילפי' פטור החפלא, ויסוד הדין צזה דצכה"ג חסרה סיצת החיוב, כיון דיד הלוי שוב צזה, ואילו מקרא ד"ואכלו אציוני עמך ויתרם תאכל חית השדה" דילפי' דהפקרא דשציעית פטור ילפי' אידך דינא דפטור גצרא [ויל"ד צכל הנ"ל].

והנה החזו"א (שציעית ס"ז סק"ט) לידד דאף אי פירות שציעית פטורים לעולם ואף בגוונא דלא הוו הפקר ואינם קדושים בקדושת שציעית, מ"מ יסוד הדין הוא משום הפקר, אלא דכיון דסתמא פירות שציעית הוו הפקר, לא חייבה תורה כלל פירות השציעית צתרו"מ, אף בגוונא דמשכח"ל דפרי שציעית אינו הפקר.

פטור הפקר [וסיפא דזכה צקמה, לכאורה היינו דזכה צקמה צלא לזכות צקרקע, וצכה"ג חייב צמעשרות, צתרו"מ לא כתוב שדך, משא"כ צלשו"פ דצעינן שדך וכרמך].

וכן יש לדון לצאר דצרי הירושלמי גצי הפקר צית דין הפקר, דכיון דלא נעשה צפירות מעשה הפקר, לית צבו הכ פטור גצרא דהפקר, וצשציעית בגוונא דזוכה מן המחוצר לכאורה לא היו הפירות הפקר צתלוש כלל ולא חייל צבו פטור חפלא [ויל"ד] ויעוין צירושלמי שם ויל"ד ואכמ"ל.

ומעתה יש לצאר דצרי הירושלמי דהזורע שדה הפקר חייב צמעשרות, דהרי סתמא דמילתא הזורע שדה הפקר עושה כן ע"מ ליטול הגידולים לעלמו, וא"כ זכה צהם עכ"פ צשעת קצירתם, ולכאורה צכה"ג לא היו הפירות הפקר צתלוש כלל, דמיד עס קצירתם זכה צהן, וא"כ ליכא צזה הכ פטור הפקר דחפלא דאינו אלא צתלוש, ופטור הפקר דצצרא ל"ש הכא כלל, דהרי נתצאר דיסוד הפטור משום דנעשה צפירות מעשה הפקר דהוי כעין לדקה, אך הכא דלא נעשה צהנך פירות

את התרומה צמטשרות הצאים אחריה
 וכו', משא"כ צמטשר ראשון דעיקר דינו
 אחר תרומה גדולה, כל דכזר נתחייב
 צמירוח תו לא פקע חיובו, משא"כ
 צהקדימו צשיצולים. ומעתה יש לומר
 דכיון דעיקר דין השמיטה להיות הפקר,
 והפקר הוא דצר הפוער ממטשר, להכי
 לא חייבה תורה כלל דיני תרומות
 ומטשרות צשיציעית, וכן משמע קלת
 מלשון הרמב"ם (פ"ו ממחנות עניים ה"ה)
 שנת השמיטה כולה הפקר ואין צה לא
 תרומה ולא מטשרות כלל לא ראשון ולא
 שני ולא מטשר עני כו' ומשמע דכיון
 דשנת השמיטה היא שנת הפקר, ממילא
 אין נוהגין צה דיני תרומה ומטשרות
 כלל.

ויחבן להוסיף צזה עפמשנ"ת, דהנה
 מלינו דמטשר ראשון שהקדימו
 צשיצולים פטור מתרומה גדולה [אך
 לאחר מירוח דכזר נתחייב תו לא פקע]
 ונתצאר דיסוד הדין משום דנתקיים צו
 דין מתנה אחר, אך הנה מלינו עוד דכל
 מתנה המוקדמת פטורה מן המתנות
 המאוחרות, דתרומה גדולה פטורה
 ממטשר ראשון ושני, ומטשר ראשון
 פטור ממטשר שני [ויעוין צירושלמי (פ"א
 דפאה ה"ה ופ"ה דדמאי ה"ה) כל הקודם את
 חצירו חצירו מתחייב צו] ולכאורה
 נראה גדר הדברים ע"ד הני"ל, דכל
 דנתקיים צו דין מתנה אחד פטרתו
 תורה משאר המתנות, אלא דצהנך
 דעיקר סדרן כן הוא, אף דכזר נתחייב
 צמירוח צכל המטשרות, לא חייבה תורה

בשיטת רש"י בדין לידה לאיברים

ויעוין צרמז"ן דתירץ וז"ל ר' יוחנן אמר אין לידה לאצרים, פירש"י ז"ל לומר שאצר עלמו מותר כלישנא קמא. ומאי צינייהו היינו צין לישנא קמא ללישנא דמערכא, ואיכא צינייהו למיסר מיעוט אצר שצפניס ואליצא דרצ, וקשיא להאי פירושא ביכי מיציעא לן הוליא עובר את ידו והחזירה וחזר והוליא עד שהשלימו לרובו מהו, פשיעא דאמרינן כיון דהדר הדר שהרי צחזרתו הותר האצר עלמו והיאך ילטרף, ואפשר שכיון שילא רובו חזר איסורו ונעור עכ"ל, ול"צ גדר הדברים.

ונראה לצאר, דגדר דינא דאין לידה לאצרים אינו דל"ש כלל שם "מעשה לידה" צאצא, אלא דל"ש דיחול "דין ילוד" על האצר לחוד, אף דשפיר חשיב מעשה לידה צאצא, ויתכן עוד דגדר הדבר, דכיון דהאצר מחובר לעובר, וכלל העובר אינו ילוד, מדיון רובו ככולו אף דין האצר כדין העובר ולא חייל עליה שם ילוד, אולם נראה דדין רובו ככולו אינו אלא לענין "חלות דין ילוד" אך לא מהני להפקיע עמס שם "מעשה לידה" מן האצר.

במערכא מתנו הכי רצ אמר יש לידה לאצרים ורבי יוחנן אמר אין לידה לאצרים מאי צינייהו איכא צינייהו למיסר מיעוט אצר שצפניס איציעא לכו לדברי האומר אין לידה לאצרים הוליא העובר את ידו והחזירה וחזר והוליא את ידו והחזירה עד שהשלימו לרובו מהו מי אמרינן הא נפק ליה רובא או דלמא כיון דהדר הדר כו', ופירש רש"י צמערכא מתנו הכי לפלוגתייהו דרצ ור' יוחנן, יש לידה לאצרים אצר שילא הרי האצר כילוד דתו לא מהניא ליה חזרה, אין לידה ומהניא ליה חזרה, מאי צינייהו צין לישנא דמערכא ללישנא קמא, למיסר מיעוט אצר חס ילא רובו ונשאר מיעוט ללישנא צתרא דנקט לשון לידה הוי ילוד ומיתסר כוליה וללישנא קמא לא נאסר אלא היולא עכ"ל, ומצואר דאף להאי לישנא לרבי יוחנן דאין לידה לאצרים מהניא חזרה לאצר היולא, ותמכו הראשונים דא"כ היאך מיצעי לן דדילמא הוליא ידו והחזירה הוליא ידו והחזירה עד שהשלימו לרובו מהני, והא כיון דהחזירה צעלה הלידה.

ומצתה מצואר היטב, דהיכא דהשלימו לרוב אמרינן דחוזר וניעור וחשיב כולו כילוד, דהרי מעיקרא נמי הייב מעשה לידה באצור והייב ראוי לחול עליה דין ילוד, אלא דכיון דהייב מחוצר לעוצר שאינו ילוד לא חייב עליה דין ילוד בפועל, אך אחר דהשלימו לרובו, ואפשר דיחול דין ילוד על כולו, חייב דין ילוד על כולו [והרי זה דומה לדין חוזר וניעור

דציטול צרוב, דציארו האחרו' דדין ציטול צרוב לא מהני להפקיע את סיבת הדין אלא את הדין בפועל, אך סיבת הדין אכתי איתא, וכשפקע הציטול חוזר וניעור הדין מכח הסיבה, וה"ג הכא אף מעיקרא איכא סיבת לידה, אלא דכל זמן דלא נפיק רובו אי אפשר דיחול דין לידה על האצור לחוד, אך כשהושלם לרובו חייב דין ילוד על כולו].

בענין נגיעה בכתבי הקודש באמצע הסעודה

עכ"ל [אלא דמסיק הציאור הלכה דאפשר דלכתחילה ראוי להחמיר ליזכר מליגע יעו"ש].

ויעוין בחזון איש (ידיים ס"ז ס"ק י"א) דהשיג נמי על דברי החיי אדם, דברי בזמן הזה דכולנו עמאין ומאכלנו עמא הרי בלא"ה נוגע באוכל ראשון בסעודה, ומאי חומר איכא בכתבי הקודש עפי משאר דברים עמאין יעו"ש, ול"צ דעת השבולי הלקט.

ויתכן לדון לזכר, דהנה כתב הרמב"ם (פ"ט מאה"ע ה"ה) וז"ל בראשונה היו מניחין ככרות של תרומה צד הספרים ואומרים זה קודש וזה קודש וצאין העכברים וקורעין את הספרים לפיכך גזרו שכל תרומה שתגע באחד מכתבי הקדש נטמאת והרי היא כשלישי לעומתה כאלו נגעה בשני ונמלאו כל כתבי הקדש פוסלין את התרומה כשני, ולא עוד אלא מי שהיו ידיו טהורות ונגע באחד מכתבי הקדש נעשו ידיו שניות ומטמאין את התרומה ואת המשקין ואף על פי שאין הידים מתעמאות אלא מראשון לעומתה כמו שציארנו הן מתעמאות מן הספר עכ"ל, ומצא

בביאור הלכה (סי' תע"ה ס"ה) הציא צ"ס ס' שיבולי הלקט וז"ל כיון שתלוי העעם בהיסח הדעת אם צרור לו ששימר ידיו היטב ולא נגע בכתבי הקודש או בשאר דברים המטמאין הידים א"ל לחזור וליטול ידיו שהרי ידיו טהורות מנטילה הראשונה ואם נטל אין לו לצרך שמא יהיה צרכה לצטלה עכ"ל, ומצא דאף בזמן הזה הנוגע בכתבי הקודש באמצע הסעודה לריך לחזור וליטול ידיו, אולם בציאור הלכה (סי' קסד ס"ג) הציא צ"ס החיי אדם שכתב וז"ל הנוגע באמצע סעודתו צ"ס"ת או בתפלין או ברה"טות או במגילה מן המגילות הנכתבים על הקלף כדין לריך ליטול ידיו שהרי כל אלו מטמאין את הידים אך כיון שלא מלאתי דין זה בפוסקים יטול ידיו ולא יצרך עכ"ל, והתם השיג ע"ז הציאור הלכה באורך דלא גזרו אלא לתרומה יעו"ש והציא דכן מוכח בתשובת רב האי גאון שהוצאה צ"ס האשכול (הלכות ס"ה סי' יב) וז"ל ואתשיל מקמי מר רב האי ז"ל אי הלכתה כשמואל דאמר אסתר אינה מטמאה את הידים או לא, והשיב למאי הלכתה אצטריך לכוון הלכה מי אית לן השתא עומאת ידיים ותרומה וקדש כו'

בשעת נטילה תיקנו ליטול כדרך נטילה לתרומה באופן שאינו מעמא.

ומצתה יל"ד דכחי דצנוגע בטומאה ליכא קפידא דזה"ז דכולנו עמאין, אך צנגיעה בכתבי הקודש דהוי גזירה חדשה על הידים עלמן דנפסלו צנגיעתן בתרומה, אף צזה"ז איכא האי דינא [מיהו צפשוטו ל"ל כדלידד החזו"א שם דגזירה משום דרבי פרנך שייכא אף צזה"ז כיון דיסודה אינו משום טומאה אלא משום קנס, ואפשר דקנסו אף לחולין, וכן נראה מדברי הביאור הלכה דלא הוקשה לו על דברי החיי אדם אלא משום דלא מלינו דקנסו אלא לתרומה, אך לא הוקשה לו משום דזה"ז צלא"ה נוגע באוכלין עמאין].

בלשון הרמז"ס דלא גזרו עומאה על כתבי הקודש עלמן, אלא תחילת הגזירה על התרומה הנוגעת בהן, דהריהו היא כשלישי לטומאה כאילו נגעה בשני, וכן גזרו על הידים הנוגעות צספר דנעמאות כאילו נגעו בטומאה וכבר עמדו צזה [ויעוין ציד רמה (צ"צ כ א) ואכמ"ל].

ומצתה יש לומר, דהרי חזינן דאף צזמן הזה צנטילת ידיים לסעודה איכא דינא דלריך להגציה ידיו, ואף הרמז"ס דצפשוטו ס"ל דליכא דין שניים לחולין אלא לתרומה, הציא האי דינא (פ"ו מצרכות הט"ז) מים הראשונים לריך שיגציה ידיו למעלה עד שלא ילאו מים חוץ לפרק ויחזרו ויעמאו את הידים עכ"ל, וביארו האחרו' דנהי דצזה"ז צלא"ה כולנו עמאין והמים עמאין מ"מ